

Рибалкін С. В.

*кандидат філологічних наук,
доцент кафедри східної і слов'янської філології
Київського національного лінгвістичного університету
м. Київ, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ ФОКАЛІЗАЦІЇ У РОМАНІ «СВЯТИНЯ» К. САБЕРА

Роман «Святиня» єгипетського письменника Карама Сабера (нар. 1967) є важливим літературним твором, що відображає трансформацію сучасного арабського суспільства через призму індивідуального та колективного досвіду. Дослідження особливостей фокалізації в романі дозволяє глибше зрозуміти нарративні стратегії автора та їх роль у розкритті основних тем твору. Мета дослідження – проаналізувати специфіку фокалізації в романі «Святиня» та її роль у створенні багаторівневої нарративної структури твору.

Роман «Святиня» характеризується складною системою фокалізації, що реалізується через кілька основних рівнів:

Колективна фокалізація – проявляється через використання множинного наратора «ми», особливо помітного в першому розділі роману. Цей прийом створює ефект колективної пам'яті та спільного досвіду жителів містечка: «Ми не знали, що у той день диявол не зміг довести до ладу свій замисел» [1, с. 22] або «Ми були переконані, що сині джини, яких вигнано з Раю після того, як було втрачено надію їх виправити, володіли деякою магічною силою» [1, с. 12]. Така форма оповіді дозволяє передати спільний досвід громади та її колективне сприйняття подій.

Індивідуальна фокалізація реалізується через окремих персонажів, чій життєписи формують сюжетні лінії роману. Особливо виразно це простежується в історіях ключових персонажів, наприклад через спостереження Міни: «Міна зауважив, що Абу Раваш, коли говорить, то його уста виригають брудних мух» [1, с. 24] та світосприйняття його сестри Джамалят: «Турботлива, бідолашна Джамалят жаліла цього дядечка і навіть якось дозволила йому до нас завітати» [1, с. 11]. У пильній та чуйній натурі За'абулі: «За'абуля першим зміг розгледіти гнилий норів Абу Раваша» [1, с. 11]. Змінна фокалізація проявляється у динамічних переходах між різними часовими площинами та точками зору. Наприклад – від дитячих спогадів: «З десяток дітей бавився біля

водяного колеса млину і зрошувального каналу дядька Гунайма» [1, с. 10] – до дорослого осмислення: «Так невинні дні наївності з кожним зловісним випадком усе віддалялися, а ми й гадки не мали, що найбільше лихо до нас прийде разом із людьми» [1, с. 16].

Містична фокалізація створює додатковий вимір реальності через описи надприродних явищ та істот: Образ «нашої страхітливої матінки»: «Уммуна ль-Гуля жила серед світу іфритів і джинів, але з'являлася до людей і іноді викрадала найвродливіших із дівчат селища» [1, с. 9]. Суголосним до загадкової істоти виступає зловісний Птах смерті: «Селищем переповідають історії про птаха смерті, який спустився з небес і викрав Са'адію бінт Хасанейн» [1, с. 7]. Потоїбчність втілена і в образах інших істот, як-от синіх джинів та чорних іфритів: «Джини та злі духи наповнили околиці, і нам доводилося ховатися по святих місцях» [1, с. 16].

Просторова фокалізація концентрується навколо центрального символу – Святині, яка стає точкою перетину різних наративних ліній. Вона водночас виступає символом духовності: «Наші зібрання навколо Святині давали містечку потрібну любов і турботу» [1, с. 23], і центром справедливого народного опору: «Оточивши Святиню і взявши під захист її дерева своїми тілами, люди згадували вертихвістку Аміну» [1, с. 44]. Фігурує Святиня в однойменному романі і як символ відродження: «Джамалят, яка вже майже одужала, привела робітників, аби ті прибрали купи сміття навколо Святині та дерев» [1, с. 79].

Часова фокалізація в романі має нелінійну структуру, що дозволяє вільно перемішуватися між часовими пластами. Оповідач згадує минуле золотої доби: «Колись добрі ангели змогли повністю перемогти синіх джинів, іфритів і «нашу страхітливу матінку»» [1, с. 10]. Згодом наратор фокусується на зображенні теперішнього занепаду: «Містечко потонуло у бруді, немов забуло ті славетні дні доброї минувшини» [1, с. 15] – аби, зрештою, зобразити майбутнє надії: «Ми повернемо пастора Фасза, Ібрагіма Балілю та Абу Айшу, аби вони знову втішали нас і звеселяли серця своїм добром» [1, с. 47].

Використання різних типів фокалізації у романі «Святиня» є ключовим елементом наративної стратегії Карама Сабера. Так автор створює багатопланову структуру оповіді, яка відображає амбівалентність та суперечливість процесів модернізації в арабському суспільстві. Складна фокалізація є характерною рисою сучасного арабського роману, що прагне відобразити множинність голосів та перспектив у постколоніальному контексті. Тож фокалізація у «Святині» служить не лише технічним засобом побудови наративу, а виступає важливим інструментом дослідження соціальних, політичних

та екзистенційних питань, що породжують нагальні виклики для суспільств арабських країн ХХІ ст.

Література:

1. Сабер К. Святиня. Роман / Карам Сабер; пер. з араб. Сергія Рибалкіна. Ніка-Центр, 2024.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-464-4-62>

Русакова К. О.

*аспірантка кафедри порівняльної філології східних
та англомовних країн*

*Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара
м. Дніпро, Україна*

Ліпіна В. І.

доктор філологічних наук, професор,

*завідувач кафедри порівняльної філології східних та англомовних країн
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара
м. Дніпро, Україна*

КИТАЙСЬКЕ ТА ЄВРОПЕЙСЬКЕ КОРИННЯ ОБРАЗУ ПОПЕЛЮШКИ

Китайські дослідники вважають, що прототипом європейської Попелюшки є образ дівчинки на ім'я Є Сянь (叶限). Відомо, що вперше історію про Є Сянь записав Дуань Ченши (段成式), поет та чиновник, який жив протягом династії Тан (唐, 618 – 907). Його збірка історій, легенд, медичних та інших відомостей «Різні нотатки з гори Юянь» датована 853 роком та складається з 30 глав. У 21-ій главі автор переказує історію, нібито почуту від свого слуги, про талановиту та добру дівчинку Є Сянь. Розповідь починається словами «Люди з півдня розповідають...» (南人相传). Дослідник та ілюстратор одної з сучасних версій казки про Є Сянь на ім'я Ян Чжичен зауважує, що за часів династії Тан, словом «південь» (南) скоріше позначали сучасну південно-західну частину країни [2]. Також у першоджерелі зазначається, що батьком дівчинки був ватажок Дун на прізвище У